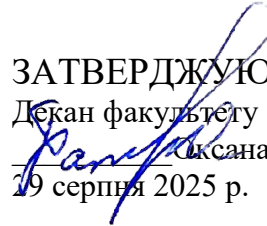

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАВЧАЛЬНО-РЕАБІЛІТАЦІЙНИЙ ЗАКЛАД ВИЩОЇ ОСВІТИ
«КАМ'ЯНЕЦЬ-ПОДІЛЬСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ІНСТИТУТ»

Факультет соціо-психологічної діяльності, реабілітації та професійної освіти
Кафедра інклюзивної освіти, реабілітації та гуманітарних наук

ЗАТВЕРДЖУЮ

Декан факультету

 Олександра ПАЛИЛЮЛЬКО

19 серпня 2025 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА ОСВІТНЬОГО КОМПОНЕНТА

ФІЛОСОФІЯ

Рівень вищої освіти	Перший (бакалаврський) рівень
освітньо-професійна програма	Професійна освіта (Цифрові технології)
шифр і назва галузі знань	A Освіта
шифр і назва спеціальності	A5 Професійна освіта (за спеціалізаціями)
назва спеціалізації	A5.39 Цифрові технології
мова викладання	Українська

м. Кам'янець-Подільський
2025 рік

РОЗРОБЛЕНО ТА ВНЕСЕНО:

Навчально-реабілітаційним закладом вищої освіти
«Кам'янець-Подільський державний інститут»

РОЗРОБНИК ПРОГРАМИ:

Дудченко В. С., кандидат філософських наук, доцент

Робоча програма обговорена та схвалена на засіданні кафедри інклюзивної освіти, реабілітації та гуманітарних наук

Протокол № 1 від 29 серпня 2025 року

В.о. завідувача кафедри

(підпис)

Анатолій СКРИПНИК

(Ім'я та ПРІЗВИЩЕ)

29 серпня 2025 року

1. Мета освітнього компонента

1.1.Мета вивчення ОК: ознайомити здобувачів вищої освіти з багатим пластом філософських знань, історією виникнення та розвитку філософії, її ведучими течіями і основними проблемами, котрі завжди мали і мають світоглядну спрямованість, а також сприяти формуванню і розвитку у студентів теоретичного мислення, здатності творчо розглядати явища і процеси навколишньої дійсності, володіння методологією пізнання та практичної діяльності, надання знань з філософії та релігії як світогляду людини, сукупність поглядів на світ у цілому.

1.2.Компетентності, яких набувають здобувачі вищої освіти в процесі вивчення ОК:

Інтегральна компетентність	Здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми в професійній освіті, що передбачає застосування певних теорій і методів педагогічної науки та інших наук відповідно до спеціалізації і характеризується комплексністю та невизначеністю умов.
Загальні компетентності	К 01. Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні. К 02. Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя. К 09. Цінування та повага різноманітності та мультикультурності.

1.3. Програмні результати навчання:

Програмні результати навчання	ПР 01. Уміти використовувати інструменти демократичної правової держави в професійній та громадській діяльності, приймати рішення на підставі релевантних даних та сформованих ціннісних орієнтирів. ПР 03. Аналізувати суспільно й особистісно значущі світоглядні проблеми, усвідомлювати цінність захисту незалежності, територіальної цілісності та демократичного устрою України.
--------------------------------------	---

2. Опис ОК

2.1. Найменування показників:

2.1.1. Кількість кредитів – 4

2.1.2. Загальна кількість годин – 120

2.1.3. Кількість модулів – 1

2.1.4. Кількість змістових модулів – 2

2.1.5. Індивідуальне науково-дослідне завдання (назва) –

2.2. Характеристика освітнього компонента:

2.2.1. Форма навчання – *очна (денна), заочна.*

2.2.2. Статус ОК (обов'язковий/самостійного вибору) – *обов'язковий ОК загальної підготовки*

2.2.3. Передумови для вивчення ОК – Історія української державності та культури, Правознавство.

ПР 01. Уміти використовувати інструменти демократичної правової держави в професійній та громадській діяльності, приймати рішення на підставі релевантних даних та сформованих ціннісних орієнтирів.

ПР 02. Володіти інформацією чинних нормативно-правових документів, законодавства, галузевих стандартів професійної діяльності в установах, на виробництвах, організаціях галузі/сфери (відповідно до спеціалізації).

ПР 03. Аналізувати суспільно й особистісно значущі світоглядні проблеми, усвідомлювати цінність захисту незалежності, територіальної цілісності та демократичного устрою України.

ПР 23. Розуміти соціально-економічні процеси, що відбуваються в Україні та світі, мати навички ефективного господарювання.

ПР 25. Забезпечувати рівні можливості і дотримуватися принципів гендерного паритету у професійній діяльності.

ПР 26. Знати основи запобігання корупції, суспільної та академічної доброчесності на рівні, необхідному для формування нетерпимості до корупції та проявів недоброчесної поведінки серед здобувачів освіти та вміти застосовувати їх у професійній діяльності.

3. Обсяг освітнього компонента

3.1. Інформаційний обсяг освітнього компонента

Змістовий модуль 1. Теоретичні та прикладні аспекти філософії

Тема 1. Предмет і система філософії. Поняття „філософія”. Місце філософії в самопізнанні людини. Поняття та типологія світогляду. Світогляд і філософія. Основні джерела філософії: міфологія, релігія. Проблема визначення предмету філософії. Характерні риси філософського мислення. Структура та функції філософського знання. Провідні позиції у філософії.

Тема 2. Філософія Стародавнього Сходу. Проблема "Схід - Захід" в сучасній філософії та культурології. Особливості східного та західного типів філософствування. Джерела, провідні ідеї та напрями філософської думки Стародавньої Індії. Канонічні джерела, провідні ідеї та напрями філософії Стародавнього Китаю.

Тема 3. Антична філософія: особливості розвитку, морально - етична спрямованість. Розвиток античної філософії. Етапи її розвитку та загальні особливості. Розвиток ідей у натурфілософських школах Стародавньої Греції. Ідеї та представники високої класики в розвитку античної філософії. Завершальний цикл розвитку античної філософії: школи, ідеї, представники.

Тема 4. Філософія середніх віків та доби Відродження. Загальна характеристика доби середньовіччя. Зміни у світогляді під час переходу від античності до середньовіччя. Роль християнства у формуванні середньовічної

філософії. Основні проблеми та досягнення філософії доби середньовіччя в Європі та Візантії. Провідні напрями ренесансного філософствування: гуманістичний антропологізм, неоплатонізм, натурфілософія. Філософські ідеї пізнього Відродження. Філософія середніх віків та доби Відродження.

Тема 5. Філософія Нового часу та Просвітництва. Панорама соціокультурних та духовних процесів у Європі нового часу та особливості розвитку філософії. Методологічні пошуки Ф.Бекона, Р. Декарта та Т. Гобса Теорія пізнання Т. Г. Гоббса та Дж. Локка. Скептицизм П. Бейлята Д. Юма, сенсуалістські максими Юдж. Берклі. Б.Спіноза та Г. Лейбніц- тотожність і відмінність їх вчень про субстанцію. Б. Паскаль та філософія Просвітництва про місце і роль людини у світі та суспільні стосунки.

Тема 6. Німецька класична філософія. Німецька класична філософія як особливий етап розвитку новоєвропейської філософії. Моральний сенс обмеження людського розуму і розширення меж віри у філософії І.Канта. Особливості та досягнення класичної німецької філософії. Філософські ідеї Й. – Г. Фіхте та Ф-В. – Й. Шеллінга. Філософія Гегеля як найвище досягнення німецької класичної філософії. Антропологічний принцип філософії Л. Фейєрбаха.

Тема 7. Сучасна філософія. Зміна парадигми філософського мислення у XIX – на поч. XX ст. Вихідні ідеї А. Шопенгауера. Фрідріх Ніцше та ідеї «філософії життя». Критика цінностей західних техногенних цивілізацій, відмова від проєктів тотального перевлаштування світу, сцієнтизм та антисцієнтизм, проблеми ірраціонального та несвідомого, екзистенціальна філософія. Релігійна філософія XX ст. Провідні тенденції розвитку світової філософії на межі тисячоліть.

Тема 8. Українська філософія. Загальні особливості української філософії. Провідні філософські джерела та філософські ідеї часів Київської Русі. Україна - Європа: духовні зв'язки Відродження. Поява професійної філософії в Україні. Особливості філософських курсів Києво-Могилянської академії. Життя та філософська діяльність Г. Сковороди. Університетська філософія в Україні XIX ст. Філософські ідеї в українській літературі та громадсько-політичних рухах. Особливості розвитку української філософії XX ст.

Змістовий модуль 2. Структура філософського знання

Тема 9. Проблема онтології. Фундаментальне значення проблеми буття для філософії. Людські виміри проблеми буття. Проблема буття в історико-філософському окресленні. Категоріальні визначення буття. Сучасна наука про рівні та форми виявлення буття (філософське окреслення).

Тема 10. Свідомість як філософська проблема. Проблема онтологічного статусу свідомості та її суттєві ознаки. Проблема походження свідомості. Ідеальний статус буття свідомості. Свідомість і мова. Структура та функції свідомості.

Тема 11. Людина та її буття як предмет філософського осмислення. Проблематичність людського буття. Діяльність та екзистенціали людського

буття. Проблеми смерті та безсмертя людини у філософсько-світоглядному окресленні.

Тема 12. Проблема походження людини: сперечання еволюціонізму та креаціонізму.

Структура людської діяльності та сутнісні сили людини.

Тема 13. Філософія особистості. Співвідношення понять «людина – індивід – особа – особистість, індивідуальність». Феномен людської особистості. Вихідні характеристики людської особистості.

Тема 14. Проблеми гносеології. Поняття пізнання та його види. Рівні і форми пізнання. Проблема істини в пізнанні. Істина та якісні характеристики знання. Поняття пізнання та його рівні. Об'єкт і суб'єкт пізнання. Чуттєве і раціональне, емпіричне і теоретичне пізнання. Опосередковане та безпосереднє пізнання. Логіка та інтуїція.

Тема 15. Основи філософського вчення про розвиток. Діалектика як складова філософії, теорія та метод. Вихідні складові категорії діалектики: рівні діалектичного мислення. Принципи діалектики.

Тема 16. Закони діалектики, їх методологічне та світоглядне значення.

Закони діалектики, їх методологічне та світоглядне значення. Співвідношення діалектики із метафізикою, софістикою, релятивізмом, догматизмом та електикою. Визначення та оцінки діалектики в історії філософії. Закони діалектики, їх методологічне та світоглядне значення. Поняття законів діалектики, їх світоглядне та методологічне значення. Закон єдності і боротьби протилежностей. Закон взаємного переходу кількісних змін у якісні. Закон заперечення заперечення.

Тема 17. Проблеми соціальної філософії.

Онтологія соціального. Поняття та зміст соціальних якостей. Поняття суспільства. Співвідношення суспільства і природи. Суспільство як система: основні елементи суспільного життя та їх взаємозв'язок. Духовне життя суспільства. Історична різноманітність і єдність типів суспільства. Людина і суспільство: основні аспекти взаємозв'язку.

Тема 18. Цінності в житті людини і суспільства.

Поняття «аксіологія». Місце аксіології в системі культури. Цінності як визначальні характеристики людського буття. Структура цінностей. Ціннісні орієнтації людства на зламі тисячоліть. Проблема суб'єктивного вибору. Цінність і ціль. Цінність і життєвий смисл. Цінність як регулятор поведінки людини. Базові цінності людського буття. Цінність орієнтації. Вищі духовні цінності. Поняття про духовну досконалість. Глобальні проблеми людства і людина: екологічний і моральний імперативи виживання людства.

3.1. Розподіл у годинах за формами організації освітнього процесу та видами навчальних занять, програма ОК

3.1.1. Очна (денна)

Програма ОК

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин					
	РАЗОМ	л	пр	сем	лаб	сам.в.

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин					
	РАЗОМ	л	пр	сем	лаб	сам.в.
Змістовий модуль 1. Теоретичні та прикладні аспекти філософії	54	20	-	6	-	28
Тема 1. Предмет і система філософії. Проблема визначення предмету філософії.	8	2	-	-	-	6
Тема 2. Філософія Стародавнього Сходу. Джерела, провідні ідеї та напрями філософської думки Стародавньої Індії. Філософія Стародавнього Світу.	6	4	-	2	-	-
Тема 3. Антична філософія: особливості розвитку, морально - етична спрямованість.	4	-	-	-	-	4
Тема 4. Філософія середніх віків та доби Відродження. Роль християнства у формуванні середньовічної філософії. Поняття «відродження» та характерні риси духовного життя цієї доби. Філософські ідеї пізнього Відродження. Філософія середніх віків та доби Відродження.	10	4	-	2	-	4
Тема 5. Філософія Нового часу та Просвітництва. Б.Спіноза та Г. Лейбніц-тотожність і відмінність їх вчень про субстанцію.	6	2	-	-	-	4
Тема 6. Німецька класична філософія. Особливості та досягнення класичної німецької філософії.	6	2	-	-	-	4
Тема 7. Сучасна філософія. Фрідріх Ніцше та ідеї «філософії життя». Релігійна філософії ХХ ст.	6	2	-	-	-	4
Тема 8. Українська філософія. Життя та філософська діяльність Г. Сковороди. Особливості розвитку української філософії ХХ ст. Філософська думка в Україні.	8	4	-	2	-	2
Змістовий модуль 2. Структура філософського знання.	66	28	-	6	-	32
Тема 9. Проблема онтології. Сучасна наука про рівні та форми виявлення буття (філософське окреслення).	6	4	-	-	-	2
Тема 10. Свідомість як філософська проблема Ідеальний статус буття свідомості. Свідомість і мова. Структура та функції свідомості.	6	2	-	-	-	4
Тема 11. Людина та її буття як предмет філософського осмислення.	6	2	-	-	-	4

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин					
	РАЗОМ	л	пр	сем	лаб	сам.в.
Діяльність та екзистенціали людського буття. Проблеми смерті та безсмертя людини у філософсько- світоглядному окресленні						
Тема 12. Проблема походження людини: сперечання еволюціонізму та креаціонізму. Структура людської діяльності та сутнісні сили людини.	4	2	-	-	-	2
Тема 13. Філософія особистості. Вихідні характеристики людської особистості Проблема онтології	6	4	-	2	-	-
Тема 14. Проблеми гносеології. Поняття пізнання та його рівні. Опосередковане та безпосереднє пізнання.	8	4	-	-	-	4
Тема 15. Основи філософського вчення про розвиток.	2	2	-	-	-	-
Тема 16. Закони діалектики, їх методологічне та світоглядне значення. Визначення та оцінки діалектики в історії філософії. Закони діалектики, їх методологічне та світоглядне значення. Закон заперечення заперечення. Основи філософського знання про розвиток.	10	2	-	2	-	6
Тема 17. Проблеми соціальної філософії. Суспільство як система: основні елементи суспільного життя та їх взаємозв'язок. Духовне життя суспільства Історична різноманітність і єдність типів суспільства.	8	4	-	-	-	4
Тема 18. Цінності в житті людини і суспільства. Ціннісні орієнтації людства на зламі тисячоліть. Проблема суб'єктивного вибору. Базові цінності людського буття.	10	2	-	2	-	6
РАЗОМ	120	48	-	12	-	60

3.1.2. Теми та короткий зміст лекційних занять

№ з/п	Назва теми	Короткий зміст питань теми, що виносяться на вивчення	Кількість годин
1	Тема 1. Предмет і система філософії.	Поняття «філософія». Місце філософії в самопізнанні людини. Поняття та типологія світогляду. Світогляд і	2

№ з/п	Назва теми	Короткий зміст питань теми, що виносяться на вивчення	Кількість годин
		філософія. Основні джерела філософії: міфологія, релігія.	
2	Тема 2. Філософія Стародавнього Сходу.	Проблема "Схід - Захід" в сучасній філософії та культурології. Особливості східного та західного типів філософствування.	2
3		Джерела, провідні ідеї та напрями філософської думки Стародавньої Індії. Канонічні джерела, провідні ідеї та напрями філософії Стародавньої Індії.	2
4	Тема 4. Філософія середніх віків та доби Відродження.	Загальна характеристика доби середньовіччя. Зміни у світогляді під час переходу від античності до середньовіччя.	2
5		Поняття «відродження» та характерні риси духовного життя цієї доби. Провідні напрями ренесансного філософствування: гуманістичний антропологізм, неоплатонізм, натурфілософія. Філософські ідеї пізнього Відродження.	2
6	Тема 5. Філософія Нового часу та Просвітництва	Панорама соціокультурних та духовних та духовних процесів у Європі нового часу та особливості розвитку філософії. Методологічні пошуки Ф.Бекона, Р.Декарта та Т.Гобса Теорія пізнання Т.Г.Гоббса та Дж. Локка.Скептицизм П. Бейлята Д. Юма, сенсуалістські максими Юдж. Берклі.	2
7	Тема 6. Німецька класична філософія.	Німецька класична філософія як особливий етап розвитку новоєвропейської філософії. Моральний смисл обмеження людського розуму і розширення меж віри у філософії І.Канта.	2
8	Тема 7. Сучасна філософія.	Зміна парадигми філософського мислення у XIX –на поч.. XXІ ст. Вихідні ідеї А. Шопенгауера.	2
9	Тема 8. Українська філософія.	Загальні особливості української філософії Провідні філософські джерела та філософські ідеї часів Київської Русі Україна - Європа: духовні зв'язки Відродження. Поява професійної філософії в Україні.	2
10		Особливості розвитку української філософії XX століття.Особливості філософських курсів Києво-	2

№ з/п	Назва теми	Короткий зміст питань теми, що виносяться на вивчення	Кількість годин
		Могилянської академії.	
12	Тема 9. Проблема онтології.	Фундаментальне значення проблеми буття для філософії. Людські виміри проблеми буття. Проблема буття в історико-філософському окресленні. Категоріальні визначення буття.	4
13	Тема 10. Свідомість як філософська проблема.	Проблема онтологічного статусу свідомості та її суттєві ознаки. Проблема походження свідомості.	2
14	Тема 11. Людина та її буття як предмет філософського осмислення.	Проблематичність людського буття. Життя, буття та існування як характеристики людини. Проблема походження людини: сперечання еволюціонізму та креаціонізму.	2
15	Тема 12. Проблема походження людини: сперечання еволюціонізму та креаціонізму.	Діяльність та екзистенціали людського буття.	2
16	Тема 13. Філософія особистості.	Співвідношення понять «людина-індивід-особа-особистість-індивідуальність». Феномен людської особистості.	2
17		Вихідні характеристики людської особистості.	2
18	Тема 14. Проблеми гносеології.	Основний зміст пізнавальної діяльності. Пізнання як предмет філософського аналізу. Сутність пізнання у філософській традиції. Чуттєве та раціональне в пізнанні. Методологія наукового пізнання.	2
16		Проблема істини в пізнанні.	2
17	Тема 15. Основи філософського вчення про розвиток.		2
18	Тема 16. Закони діалектики, їх методологічне та світоглядне значення.	Діалектика як складова філософії, теорія та метод. Вихідні складові категорії діалектики: рівні діалектичного мислення. Принципи діалектики.	2
19	Тема 17. Проблеми соціальної філософії.	Поняття суспільства у філософії. Основні підходи до розуміння суспільства.	2
20		Суспільство як система: основні елементи суспільного життя та їх взаємозв'язок. Суспільство як самоорганізуюча і саморозвиваюча система.	2
21	Тема 18. Цінності в житті людини і суспільства.	Поняття «аксіологія». Місце аксіології в системі культури. Цінності як	2

№ з/п	Назва теми	Короткий зміст питань теми, що виносяться на вивчення	Кількість годин
		визначальні характеристики людського буття. Людина в системі цінностей. Структура цінностей.	
Разом			48

1. Теми та короткий зміст семінарських занять

№ з/п	Назва теми	Короткий зміст питань теми, що виносяться на вивчення	Кількість годин
1	Тема 2. Філософія Стародавнього світу.	Філософія Стародавнього світу.	2
2	Тема 4. Філософія середніх віків та доби Відродження.	Філософія середніх віків та доби Відродження.	2
3	Тема 8. Філософська думка в Україні.	Філософська думка в Україні.	2
4	Тема 9. Проблема онтології.	Проблема онтології.	2
5	Тема 15. Основи філософського знання про розвиток.	Основи філософського знання про розвиток.	2
6	Тема 18. Цінності в житті людини і суспільства.	Цінності в житті людини і суспільства.	2
Разом			12

2. Теми та короткий зміст лабораторних занять

№ з/п	Назва теми	Короткий зміст питань теми, що виносяться на вивчення	Кількість годин
		<i>Не передбачено</i>	
Разом			-

3. Теми, що виносяться на самостійне опрацювання, їх короткий зміст

№ з/п	Назва теми	Короткий зміст питань теми, що виносяться на вивчення	Кількість годин
1	Тема 1. Проблема визначення предмету філософії.	Проблема визначення предмету філософії.	6
2	Тема 3. Антична філософія: особливості розвитку, морально - етична спрямованість.	Антична філософія: особливості розвитку, морально - етична спрямованість.	4

№ з/п	Назва теми	Короткий зміст питань теми, що виносяться на вивчення	Кількість годин
3	Тема 4. Роль християнства у формуванні середньовічної філософії.	Роль християнства у формуванні середньовічної філософії. Філософські ідеї пізнього Відродження.	4
4	Тема 5. Б.Спіноза та Г. Лейбніц-тотожність і відмінність їх вчень про субстанцію.	Б.Спіноза та Г. Лейбніц- тотожність і відмінність їх вчень про субстанцію.	4
5	Тема 6. Особливості та досягнення класичної німецької філософії.	Особливості та досягнення класичної німецької філософії.	4
6	Тема 7. Фрідріх Ніцше та ідеї «філософії життя». Релігійна філософії ХХ ст.	Фрідріх Ніцше та ідеї «філософії життя». Релігійна філософії ХХ ст.	4
7	Тема 8. Життя та філософська діяльність Г.Сковороди.	Життя та філософська діяльність Г.Сковороди	2
8	Тема 9. Сучасна наука про рівні та форми виявлення буття (філософське окреслення).	Сучасна наука про рівні та форми виявлення буття (філософське окреслення).	2
9	Тема 10. Ідеальний статус буття свідомості.	Ідеальний статус буття свідомості. Свідомість і мова. Структура та функції свідомості.	4
10	Тема 11. Діяльність та екзистенціали людського буття.	Діяльність та екзистенціали людського буття. Проблеми смерті та безсмертя людини у філософсько- світоглядному окресленні	4
11	Тема 12. Структура людської діяльності та сутнісні сили людини.	Структура людської діяльності та сутнісні сили людини.	2
12	Тема 14. Поняття пізнання та його рівні.	Поняття пізнання та його рівні. Опосередковане та безпосереднє пізнання.	4
13	Тема 16.	Визначення та оцінки діалектики в історії	6

№ з/п	Назва теми	Короткий зміст питань теми, що виносяться на вивчення	Кількість годин
	Визначення та оцінки діалектики в історії філософії.	філософії. Закони діалектики, їх методологічне та світоглядне значення. Закон заперечення заперечення.	
14	Тема 17. Духовне життя суспільства Історична різноманітність і єдність типів суспільства.	Духовне життя суспільства Історична різноманітність і єдність типів суспільства.	4
15	Тема 18. Ціннісні орієнтації людства на зламі тисячоліть Проблема суб'єктивного вибору.	Ціннісні орієнтації людства на зламі тисячоліть Проблема суб'єктивного вибору.	6
Разом			60

3.2.1. Заочна Програма ОК

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин					
	РАЗОМ	л	пр	сем	лаб	сам.в.
Змістовий модуль 1. Теоретичні та прикладні аспекти філософії.	54	4	-	-	-	50
Тема 1. Предмет і система філософії. Проблема визначення предмету філософії.	8	2	-	-	-	6
Тема 2. Філософія Стародавнього Сходу. Джерела, провідні ідеї та напрями філософської думки Стародавньої Індії. Філософія Стародавнього Світу.	6	-	-	-	-	6
Тема 3. Антична філософія: особливості розвитку, морально-етична спрямованість.	4	-	-	-	-	4
Тема 4. Філософія середніх віків та доби Відродження. Роль християнства у формуванні середньовічної філософії. Поняття «відродження» та характерні риси духовного життя цієї доби. Філософські ідеї пізнього Відродження. Філософія середніх віків та доби Відродження.	10	-	-	-	-	10
Тема 5. Філософія Нового часу та Просвітництва. Б.Спіноза та Г. Лейбніц- тотожність і відмінність їх вчень про субстанцію.	6	-	-	-	-	6
Тема 6. Німецька класична філософія.	6	-	-	-	-	6

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин					
	РАЗОМ	л	пр	сем	лаб	сам.в.
Особливості та досягнення класичної німецької філософії.						
Тема 7. Сучасна філософія. Фрідріх Ніцше та ідеї «філософії життя». Релігійна філософії ХХ ст.	6	-	-	-	-	6
Тема 8. Українська філософія. Життя та філософська діяльність Г. Сковороди. Особливості розвитку української філософії ХХ ст. Філософська думка в Україні.	8	2	-	-	-	6
Змістовий модуль 2. Структура філософського знання.	66	4	-	2	-	60
Тема 9. Проблема онтології. Сучасна наука про рівні та форми виявлення буття (філософське окреслення).	6	-	-	-	-	6
Тема 10. Свідомість як філософська проблема Ідеальний статус буття свідомості. Свідомість і мова. Структура та функції свідомості.	6	-	-	-	-	6
Тема 11. Людина та її буття як предмет філософського осмислення. Діяльність та екзистенціали людського буття. Проблеми смерті та безсмертя людини у філософсько- світоглядному окресленні	6	2	-	-	-	4
Тема 12. Проблема походження людини: сперечання еволюціонізму та креаціонізму. Структура людської діяльності та сутнісні сили людини.	4	-	-	2	-	2
Тема 13. Філософія особистості. Вихідні характеристики людської особистості Проблема онтології	6	-	-	-	-	6
Тема 14. Проблеми гносеології. Поняття пізнання та його рівні. Опосередковане та безпосереднє пізнання.	8	-	-	-	-	8
Тема 15. Основи філософського вчення про розвиток.	2	-	-	-	-	2

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин					
	РАЗОМ	л	пр	сем	лаб	сам.в.
Тема 16. Закони діалектики, їх методологічне та світоглядне значення. Визначення та оцінки діалектики в історії філософії. Закони діалектики, їх методологічне та світоглядне значення. Закон заперечення заперечення. Основи філософського знання про розвиток.	10	-	-	-	-	10
Тема 17. Проблеми соціальної філософії. Суспільство як система: основні елементи суспільного життя та їх взаємозв'язок. Духовне життя суспільства Історична різноманітність і єдність типів суспільства.	8	-	-	-	-	8
Тема 18. Цінності в житті людини і суспільства. Ціннісні орієнтації людства на зламі тисячоліть. Проблема суб'єктивного вибору. Базові цінності людського буття.	10	2	-	-	-	8
РАЗОМ	120	8	-	2	-	110

1. Теми та короткий зміст лекційних занять

№ з/п	Назва теми	Короткий зміст питань теми, що виносяться на вивчення	Кількість годин
ЗМ 1. Теоретичні та прикладні аспекти філософії			
1	Тема 1. Предмет і система філософії.	Поняття «філософія». Місце філософії в самопізнанні людини. Поняття та типологія світогляду. Світогляд і філософія. Основні джерела філософії: міфологія, релігія.	2
2	Тема 8. Українська філософія.	Загальні особливості української філософії Провідні філософські джерела та філософські ідеї часів Київської Русі Україна - Європа: духовні зв'язки Відродження. Поява професійної філософії в Україні.	2
3	Тема 11. Людина та її буття як предмет філософського осмислення.	Проблематичність людського буття. Життя, буття та існування як характеристики людини. Проблема походження людини: сперечання еволюціонізму та креаціонізму.	2
4	Тема 18. Цінності в житті людини і суспільства.	Поняття «аксіологія». Місце аксіології в системі культури. Цінності як визначальні характеристики людського буття. Людина в системі цінностей.	2

№ з/п	Назва теми	Короткий зміст питань теми, що виносяться на вивчення	Кількість годин
		Структура цінностей.	
Разом			8

2. Теми та короткий зміст семінарських занять

№ з/п	Назва теми	Короткий зміст питань теми, що виносяться на вивчення	Кількість годин
1	Тема 12. Проблема походження людини: сперечання еволюціонізму та креаціонізму.	Діяльність та екзистенціали людського буття.	2
Разом			2

3. Теми, що виносяться на самостійне опрацювання, їх короткий зміст

№ з/п	Назва теми	Короткий зміст питань теми, що виносяться на вивчення	Кількість годин
1	Тема 1. Проблема визначення предмету філософії.	Проблема визначення предмету філософії.	6
2	Тема 2. Філософія Стародавнього Сходу.	Джерела, провідні ідеї та напрями філософської думки Стародавньої Індії. Філософія Стародавнього Світу.	6
3	Тема 3. Антична філософія: особливості розвитку, морально - етична спрямованість.	Антична філософія: особливості розвитку, морально - етична спрямованість.	4
4	Тема 4. Роль християнства у формуванні середньовічної філософії.	Роль християнства у формуванні середньовічної філософії. Філософські ідеї пізнього Відродження.	10
5	Тема 5. Б.Спіноза та Г. Лейбніц- тотожність і відмінність їх вчень про субстанцію.	Б. Спіноза та Г. Лейбніц- тотожність і відмінність їх вчень про субстанцію.	6
6	Тема 6. Особливості та досягнення класичної німецької філософії.	Особливості та досягнення класичної німецької філософії.	6

№ з/п	Назва теми	Короткий зміст питань теми, що виносяться на вивчення	Кількість годин
7	Тема 7. Сучасна філософія. Фрідніх Ніцше та ідеї «філософії життя». Релігійна філософії XX ст.	Фрідніх Ніцше та ідеї «філософії життя». Релігійна філософії XX ст.	6
8	Тема 8. Життя та філософська діяльність Г.Сковороди.	Життя та філософська діяльність Г.Сковороди	6
9	Тема 9. Сучасна наука про рівні та форми виявлення буття (філософське окреслення).	Сучасна наука про рівні та форми виявлення буття (філософське окреслення).	6
10	Тема 10. Ідеальний статус буття свідомості.	Ідеальний статус буття свідомості. Свідомість і мова. Структура та функції свідомості.	6
11	Тема 11. Діяльність та екзистенціали людського буття.	Діяльність та екзистенціали людського буття. Проблеми смерті та безсмертя людини у філософсько- світоглядному окресленні	4
12	Тема 12. Структура людської діяльності та сутнісні сили людини.	Структура людської діяльності та сутнісні сили людини.	2
13	Тема 13. Філософія особистості.	Вихідні характеристики людської особистості Проблема онтології	6
14	Тема 14. Поняття пізнання та його рівні.	Поняття пізнання та його рівні. Опосередковане та безпосереднє пізнання.	8
15	Тема 15. Основи філософського вчення про розвиток.	Основи філософського вчення про розвиток.	2
16	Тема 16. Визначення та оцінки діалектики в історії філософії.	Визначення та оцінки діалектики в історії філософії. Закони діалектики, їх методологічне та світоглядне значення. Закон заперечення заперечення.	10
17	Тема 17. Духовне життя суспільства Історична	Духовне життя суспільства Історична різноманітність і єдність типів суспільства.	8

№ з/п	Назва теми	Короткий зміст питань теми, що виносяться на вивчення	Кількість годин
	різноманітність і єдність типів суспільства.		
18	Тема 18. Ціннісні орієнтації людства на зламі тисячоліть Проблема суб'єктивного вибору.	Ціннісні орієнтації людства на зламі тисячоліть Проблема суб'єктивного вибору.	8
Разом			110

4. Форми та методи викладання, навчання і оцінювання

4.1. Форми та методи викладання, навчання: проблемна лекція; семінар-дискусія; виконання науково-дослідних завдань; робота з тестами; робота в групах; інтелектуальні ігри та вікторини; дистанційне навчання з використанням системи Moodle.

4.2. Форми та методи поточного контролю: усне та письмове опитування; захист творчих чи контрольних письмових робіт: есе, рефератів; презентації; тестові завдання.

4.3. Форми та методи підсумкового контролю: екзамен.

5. Засоби діагностики результатів навчання

Засобами оцінювання та методами демонстрування результатів навчання можуть бути:

- екзамен;
- тести;
- реферати, есе;
- розрахункові та розрахунково-графічні роботи;
- презентації результатів виконаних завдань та досліджень;
- студентські презентації та виступи на наукових заходах;
- розрахункові роботи;
- інші види індивідуальних та групових завдань.

6. Розподіл балів, які отримують здобувачі вищої освіти

6.1. Шкала оцінювання з ОК у балах за всі види навчальної діяльності (шкала Інституту), яка переводиться в оцінку за шкалою ECTS та у чотирибальну національну (державну) шкалу:

Сума балів за шкалою Інституту	Оцінка за шкалою ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		Іспит	Диференційований залік
90-100	A (відмінно)	Відмінно	Зараховано з оцінкою «відмінно»

82-89	В (дуже добре)	Добре	Зараховано з оцінкою «добре»
75-81	С (добре)		
65-74	Д (задовільно)	Задовільно	Зараховано з оцінкою «задовільно»
60-64	Е (достатньо)		
35-59	FX (незадовільно з можливістю повторного складання)	Незадовільно	Не зараховано
1-34	F (незадовільно з обов'язковим повторним курсом)		

6.2. Розподіл вагових коефіцієнтів за змістовими модулями оцінювання складових поточного та підсумкового контролю результатів навчальної діяльності здобувачів вищої освіти з вивчення ОК «Філософія»:

6.2.1. Розподіл вагових коефіцієнтів для екзамену (для денної форми навчання):
Екзамен:

Змістовий модуль 1			Змістовий модуль 2 Рейтингова (підсумкова) оцінка за змістовий модуль 2, враховуючи поточне опитування)			Екзамен	Рейтингова (підсумкова) оцінка з ОК (100 балів)
20 %			40 %			40 %	100
T1	...	T8	T9	...	T18		

6.2.2. Розподіл вагових коефіцієнтів для екзамену (для заочної форми навчання):
Екзамен:

Змістовий модуль						Екзамен	Рейтингова (підсумкова) оцінка з ОК (100 балів)
МКР та підсумкова оцінка за змістовий модуль, враховуючи оцінку за захист навчального матеріалу, що вноситься на самостійне вивчення							
60 %						40 %	100
T1	T2	T3	...	T5	T18		

7. Критерії оцінювання складових поточного контролю навчальної діяльності здобувача вищої освіти

7.1. Компетентності (знання, уміння та навички), продемонстровані на навчальних заняттях (враховуючи знання з тем, що виносяться на самостійне опрацювання) оцінюються за 100-бальною системою.

Оцінка в балах (за 100-бальною шкалою) за всі види навчальної діяльності	Критерії оцінювання
98-100	Здобувач має системні, дієві знання, виявляє неординарні творчі здібності у навчальній діяльності; використовує широкий арсенал засобів для

	обґрунтування та доведення своєї думки; розв'язує складні проблемні завдання; схильний до системно-наукового аналізу та прогнозу явищ; уміє ставити і розв'язувати проблеми, самостійно здобувати і використовувати інформацію; займається науково-дослідною роботою; логічно та творчо викладає матеріал в усній та письмовій формі; розвиває свої здібності й нахили; використовує різноманітні джерела інформації; моделює ситуації в нестандартних умовах.
94-97	Здобувач володіє узагальненими знаннями з ОК, аргументовано використовує їх у нестандартних ситуаціях; вміє знаходити джерела інформації та аналізувати їх, ставити і розв'язувати проблеми, застосовувати вивчений матеріал для власних аргументованих суджень у практичній діяльності (диспути, круглі столи тощо); спроможний за допомогою викладача підготувати виступ на студентську наукову конференцію; самостійно вивчити матеріал; визначити програму своєї пізнавальної діяльності; оцінювати різноманітні явища, процеси; займає активну життєву позицію.
90-93	Здобувач володіє глибокими і міцними знаннями та використовує їх у нестандартних ситуаціях; може визначати тенденції та суперечності різних процесів; робить аргументовані висновки; практично оцінює сучасні тенденції, факти, явища, процеси; самостійно визначає мету власної діяльності; розв'язує творчі завдання; може сприймати іншу позицію як альтернативну; знає суміжні ОК; використовує знання, аналізуючи різні явища, процеси.
86-89	Здобувач вільно володіє вивченим матеріалом, застосовує знання у дещо змінених ситуаціях, вміє аналізувати і систематизувати інформацію, робить аналітичні висновки, використовує загальновідомі докази у власній аргументації; чітко тлумачить поняття, категорії, нормативні документи; формулює закони; може самостійно опрацьовувати матеріал, виконує прості творчі завдання; має сформовані типові навички.
81-85	Знання здобувача досить повні, він вільно застосовує вивчений матеріал у стандартних ситуаціях; вміє аналізувати, робити висновки; відповідь повна, логічна, обґрунтована, однак з окремими неточностями; вміє самостійно працювати, може підготувати реферат і обґрунтувати його положення.
75-80	Здобувач правильно і логічно відтворює навчальний матеріал, оперує базовими теоріями і фактами, встановлює причинно-наслідкові зв'язки між ними; вміє наводити приклади на підтвердження певних думок, застосовувати теоретичні знання у стандартних ситуаціях; за допомогою викладача може скласти план реферату, виконати його і правильно оформити; самостійно користуватися додатковими джерелами; правильно використовувати термінологію; скласти таблиці, схеми.
70-74	Здобувач розуміє основні положення навчального матеріалу, може поверхнево аналізувати події, ситуації, робить певні висновки; відповідь може бути правильною, проте недостатньо осмисленою; самостійно відтворює більшу частину матеріалу; вміє застосовувати знання під час розв'язування розрахункових завдань за алгоритмом, користуватися додатковими джерелами.
65-69	Здобувач розуміє сутність ОК, може дати визначення понять, категорій (однак з окремими помилками); вміє працювати з підручником, самостійно опрацьовувати частину навчального матеріалу; робить прості розрахунки за алгоритмом, але окремі висновки не логічні, не послідовні.
60-64	Здобувач володіє початковими знаннями, здатний провести за зразком

	розрахунки; орієнтується у поняттях, визначеннях; самостійне опрацювання навчального матеріалу викликає значні труднощі.
50-59	Здобувач намагається аналізувати на основі елементарних знань і навичок; виявляє окремі властивості; робить спроби виконання вправ, дій репродуктивного характеру; за допомогою викладача робить прості розрахунки за готовим алгоритмом.
35-49	Здобувач мало усвідомлює мету навчально-пізнавальної діяльності, робить спробу знайти способи дій, розповісти суть заданого, проте відповідає лише за допомогою викладача на рівні „так” чи „ні”; може самостійно знайти в підручнику відповідь.
1-34	Здобувач володіє навчальним матеріалом на рівні засвоєння окремих термінів, фактів без зв'язку між ними: відповідає на запитання, які потребують відповіді „так” чи „ні”.

7.2. Оцінювання індивідуального навчально-дослідного завдання здійснюється за 100-бальною системою.

7.3. Оцінювання модульних контрольних робіт здійснюється за 100-бальною системою.

7.4. Оцінювання захист навчального матеріалу, що виноситься на самостійне вивчення для студентів заочної форми навчання здійснюється за 100-бальною системою.

7.5. Оцінювання екзамену здійснюється за 100-бальною системою.

8. Інструменти, обладнання, програмне, методичне забезпечення ОК

Робоча програма (розглянута та схвалена на засіданнях кафедри). Конспекти лекцій. Перелік основної та додаткової літератури. Навчально-наочні посібники, технічні засоби навчання тощо. Засоби поточного контролю. Комплекс контрольних робіт для визначення залишкових знань, з ОК, завдань для обов'язкових контрольних робіт. Електронний матеріал. Методичні розробки для проведення окремих занять.

9. Перелік екзаменаційних питань з ОК «Філософія»

1. Особливості філософського знання. Матеріалізм та ідеалізм.
2. Міфологія та релігія як дораціональні світоглядні форми.
3. Світогляд як духовно-практичне освоєння світу людиною.
4. Функції філософії.
5. Філософія і наука.
6. Соціально-культурні та історичні передумови виникнення філософії.
7. Філософські школи Стародавньої Індії.
8. Суспільний прогрес: сутність, критерії.
9. Філософська система Платона.
10. Філософські школи еллінізму (стоїцизм, епікуреїзм, скептицизм).
11. Антропологічні аспекти давньогрецької філософії.
12. Філософія і мистецтво.
13. Полеміка навколо універсалій в філософії Середньовіччя. Реалізм, номіналізм.

14. Філософія європейського Просвітництва.
15. Проблема методів пізнання у філософії Нового часу.
16. Філософія Відродження.
17. Німецька класична філософія та її місце в історії розвитку світової філософської думки.
18. Філософські погляди І. Канта.
19. Філософська концепція Г. Гегеля.
20. Актуальні філософські проблеми теології.
21. Творчість як предмет філософського аналізу.
22. Основні етапи розвитку української філософської думки.
23. Суспільна свідомість, її структура і роль у суспільстві.
24. Психоаналітична філософія З. Фрейда. Свідоме і несвідоме в соціокультурному розвитку людини.
25. Поняття субстанції в філософії.
26. Субстанція в інтерпретації різних філософських систем.
27. Категорія буття, її зміст і специфіка.
28. Наука і техніка у сучасному світі.
29. Діалектика як філософське вчення про закономірності та універсальні зв'язки і розвиток. Історичні типи діалектики.
30. Основні форми суспільної свідомості: зміст, взаємодія, еволюція.
31. Відображення як генетична передумова свідомості. Свідомість як вища форма відображення дійсності.
32. Категорія матерії в філософії. Атрибути матерії.
33. Глобальні проблеми людства: зміст та характеристика.
34. Суспільство як система. Зміст сфер суспільного життя.
35. Соціальна філософія: предмет, зміст, функції.
36. Специфіка наукового пізнання.
37. Концепція істини (абсолютна, відносна, об'єктивна істина). Конкретність істини.
38. Практика як основа життєдіяльності людини. Структура практики.
39. Основні форми наукового знання.
40. Поняття, види, суспільно-історичний зміст пізнання.
41. Пізнання світу людиною. Суб'єкт і об'єкт пізнання.
42. Формаційний і цивілізаційний підходи до суспільного розвитку.
43. Людина як предмет філософії. Єдність біологічного і соціального в людині.
44. Людина в світі культури.
45. Філософія Г.С. Сковороди.
46. Сцієнтизм – впливовий напрям сучасної некласичної філософії.
47. Культура і цивілізація.
48. Соціальне прогнозування і передбачення майбутнього.
49. Категорії діалектики: причина і наслідок. Принцип детермінізму.
50. Філософія у системі культури.
51. Поняття науки та її функції.
52. Культура як предмет філософського аналізу.
53. Історичний процес як предмет філософського осмислення.

54. Конфуціанство та даосизм – основні течії старокитайської філософії.
55. Методи наукового пізнання.
56. Структура філософського знання.
57. Взаємозв'язок кількісних та якісних змін.
58. Категорії діалектики: випадковість і необхідність, можливість і дійсність.
59. Простір і час як всезагальні форми існування матерії.
60. Природа і суспільство: філософський аспект.
61. Вчення про буття в античній філософії.
62. Суспільство і природа. Глобальна екологічна проблема і шляхи її розв'язання.
63. Категорії діалектики: зміст і форма. Структурна упорядкованість буття.
64. Проблема руху в філософії. Основні форми руху та їх взаємозв'язок.
65. Поняття способу виробництва. Взаємозв'язок продуктивних сил і виробничих відносин.
66. Категорії діалектики: загальне і особливості, явище і сутність.
67. Вчення В.І. Вернадського про ноосферу та його значення для сучасного екологічного мислення.
68. Діалектика та метафізика як методи філософствування.
69. Діяльність як специфічна форма відношення людини до світу. Види діяльності.
70. Єдність чуттєвого та раціонального у пізнанні.
71. Цінності та їх роль у житті людини.
72. Особа і суспільство. Свобода і необхідність у житті людини.
73. Філософія екзистенціалізму: зміст, характеристика, видатні постаті.

10. Рекомендовані джерела інформації

10.1. Основна література

1. Бичко А. К., Бичко І. В., Табачковський В.Г. Історія філософії: Підручник. Київ : Либідь, 2019. 408 с.
2. Білодід Ю.М. Філософія. Український світоглядний акцент: Навч. посібник для студ. вищих навч. закл. Київ : Кондор, 2020. 356 с.
3. Касьян В. І. Філософія : відповіді на питання екзаменац. білетів: навч. посіб. Київ : Знання, 2022. 347 с.
4. Петрушенко В. Л. Філософія: Курс лекцій: навч. посіб. для студентів вищих закладів освіти III-IV рівнів акредитації. 3-тє ви-дання, перероб. і доповн. Львів: «Магнолія плюс»; вида-вець СПД ФО В.М. Піча, 2020. 506 с.
5. Причепій Є. М., Черній А. М., Чекаль Л.А. Філософія : Підручник. Київ : Академвидав, 2019. 592 с.

10.2. Додаткова:

1. Вільчинський Ю. М. Філософія історії: теорія взаємопроникнення часу і вічності. Київ : Поліграфкнига, 2019. 360 с.

2. Конох М. С., Бабічева Т. А. Філософія екзистенціалізму : навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / Дніпродзержинський держ. технічний ун-т. Дніпродзержинськ : ДДТУ, 2019. 126 с.
3. Пашук А. І. Нариси з історії філософії середніх віків : Підруч. для студ. вищ. навч. закл. Київ: Видавничий Дім «Ін Юре», 2017. 712 с.
4. Рижак Л. Філософія як рефлексія духу: навч. посіб. Львів. нац. ун-т ім. І. Франка. Львів : Вид. центр ЛНУ ім. І. Франка, 2019. 639 с.
5. Філософія: хрестоматія: навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. : у 2 т. / [за заг. ред. д-ра філос. наук, проф. І. С. Добронравова] ; Київ. нац. ун-т ім. Т. Шевченка. Київ : ВПЦ "Київський університет", 2010. Т. 1: Філософська пропедевтика. 2020. 847 с.
6. Філософія: хрестоматія : навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл.: у 2 т. / [авт.-упоряд.: І. С. Добронравова та ін.] Київ. нац. ун-т ім. Т. Шевченка. Київ: ВПЦ "Київський університет", 2020. Т. 2: Теоретична та практична філософія. 2010. 431 с.
7. Філософія історії: підручник / О. А. Габрієлян, І. І. Кальної, О. П. Цветков. Київ: Академвидав, 2020. 213 с.
8. Філософія ХХ-ХХІ століть: імена: біограф. словник / [уклад. Ю. В. Омельченко]. Київ: Фенікс, 2021. 211 с.
9. Філософія інформаційних комунікацій: монографія / О. П. Дзюбань; Нац. акад. прав. наук України, Н.-д. центр прав. інф-ки. Харків: Майдан, 2021. 223 с.
10. Філософія сучасного суспільства: навч.-метод. посіб. з курсу "Філософія" для студ., магістрів, аспірантів і здобувачів усіх спец. / О. О. Дольська ; Нац. техн. ун-т "Харк. політехн. ін-т". Харків.: Підручник НТУ "ХПІ", 2018. 180 с.
11. Філософія: історія, суспільство, освіта: підручник / Л. В. Губерський, В. Г. Кремень, В. В. Ільїн. Київ : ВПЦ "Київський ун-т", 2019. 591 с.
12. Філософія: мислителі, ідеї, концепції: Підручник / Кремень В.Г., Ільїн В.В. Київ : Книга, 2019. 528 с.
13. Kleiman P. Philosophy 101: From Plato and Socrates to Ethics and Metaphysics, an Essential Primer on the History of Thought (Adams 101 Series). London, 2023: Adams Media, 288 p.
15. The Philosophy Book: Big Ideas Simply Explained (DK Big Ideas)/ 2017. NY: DK, 352 p.

10.3. Інформаційні ресурси

1. Сайт Інституту філософії НАН України ім. Г.С. Сковороди. URL: <http://filosof.com.ua>
2. Stanford Encyclopedia of Philosophy. URL: <http://plato.stanford.edu>
3. The Internet Encyclopedia of Philosophy (IEP). URL: <http://www.iep.utm>
5. Бібліотека Конгресу США. URL: <http://www.loc.gov>
6. Британська бібліотека. URL: <http://www.bl.uk>

7. Національна бібліотека Франції. URL: <http://www.bnf.fr>
8. Німецька національна бібліотека. URL: <http://www.d-nb.de>.
9. Європейська цифрова бібліотека (Europeana). URL: <http://dev.europeana.eu>
10. Бібліотека ім. В. Вернадського. URL: <http://w.w.w.nbu.gov.ua>
11. Бібліотека ім. Максимовича КНУ. URL: <http://lib-gw.univ.kiev.ua>
12. Бібліотека Інституту філософії ім. Г. Сковороди. URL: <http://w.w.w.filosof.com.ua/>
13. Українська електронна бібліотека. URL: <http://w.w.w.biblioteka.org.ua>
14. Бібліотека Одеського національного університету імені І. І. Мечникова. URL: <http://lib.onu.edu.ua>
15. Special Issue on Performative Social Science. URL: <http://www.qualitative>